

JAMHURI YA MUUNGO WA TANZANIA
BARAZA LA MITIHANI LA TANZANIA
MTIHANI WA UALIMU DARAJA LA A

610

UALIMU

Muda: Saa 3.

MAJIBU

Year: 2024

Maelekezo

1. Karatasi hii ina Sehemu **A** na **B** zenye jumla ya maswali **kumi na manne (14)**.
2. Jibu maswali **yote** kutoka Sehemu **A** na maswali **manne (4)** kutoka Sehemu **B**.
3. Sehemu **A** ina alama **arobaini (40)** na Sehemu **B** ina alama sitini **(60)**.
4. Simu za mkononi **haziruhusiwi** ndani ya chumba cha mtihani.
5. Andika **Namba yako ya Mtihani** katika kila ukurasa wa kijitabu chako cha kujibia.

maktaba.tetea.org

SEHEMU A (Alama 40)

Jibu maswali **yote** katika sehemu hii.

1. Bainisha mambo manne ya kuzingatia inapotumika mbinu ya mshauri kuwa kiini cha ushauri wakati wa unasihi.

Kuwa mtegemezi kwa mshauri ili aweze kuelewa hali halisi ya mshauriwa na kutoa ushauri unaofaa.
Kuhakikisha mawasiliano ni wazi na ya kueleweka ili kuepuka kutoelewana kati ya mshauri na mshauriwa.
Kuheshimu siri na usiri wa mazungumzo ili mshauriwa ajisikie huru na kuaminika.
Kutoa ushauri kwa njia ya heshima na kwa kuzingatia hisia za mshauriwa bila kumhukumu.
2. Eleza kwa ufupi hoja nne zinazoonesha ufanano kati ya ushauri nasaha wa jadi na ushauri nasaha wa kisasa.

Zote hutumia mazungumzo ya ana kwa ana kati ya mshauri na mshauriwa kwa ajili ya ushauri.
Zote zinajenga uhusiano wa kuaminiana kati ya pande mbili ili kusaidia kutatua changamoto.
Zote zinazingatia kutatua matatizo ya kibinafsi, kijamii au kitaaluma kwa mshauriwa.
Zote hutumia mbinu za kusikiliza kwa makini na kutoa mwongozo unaolenga maendeleo ya mshauriwa.
3. Fafanua ngazi nne za Nyanja ya Stadi kwa kufuata mtiririko kutoka ngazi ya chini hadi ngazi ya juu.

Ngazi ya kwanza ni stadi za msingi (basic skills) zinazohusiana na uwezo wa kufanya kazi rahisi kama kusoma, kuandika na kuhesabu.

Ngazi ya pili ni stadi za kiufundi (technical skills) ambazo zinahusisha ujuzi wa kutumia vifaa na teknolojia kwa kazi maalum.

Ngazi ya tatu ni stadi za utendaji (performance skills) zinazojumuisha uwezo wa kutekeleza kazi kwa ufanisi katika mazingira halisi ya kazi.

Ngazi ya nne ni stadi za ubunifu (innovative skills) ambazo zinahusisha uwezo wa kutatua matatizo mapya na kubuni njia mpya za kazi.
4. Bainisha mambo manne muhimu katika kipengele cha taaluma ambayo yanatakiwa kuingizwa kwenye kumbukumbu za maendeleo ya wanafunzi.

Kujumuisha taaluma ya mwanafunzi ili kuonyesha ni somo gani anaendelea au kushindwa.
Kurekodi kiwango cha ufanisi wa mwanafunzi katika taaluma husika kama alivyofikia malengo ya somo.
Kutoa maelezo kuhusu tabia za kujifunza na ushiriki wa mwanafunzi katika somo hilo.
Kuonyesha mapendekezo ya jinsi ya kuboresha utendaji wa mwanafunzi katika taaluma husika.
5. Eleza kwa ufupi faida mbili na hasara mbili za kutumia mbinu ya kusoma kwa sauti katika mchakato wa ufundishaji na ujifunzaji.

Faida ya kwanza ni kwamba kusoma kwa sauti husaidia wanafunzi kuelewa na kukumbuka taarifa vizuri zaidi.
Faida ya pili ni kuwa mbinu hii inachochea usikivu na ushiriki wa wanafunzi katika darasa.
Hasara ya kwanza ni kwamba inaweza kuchukua muda mrefu ikilinganishwa na kusoma kimya kimya.

Hasara ya pili ni kwamba baadhi ya wanafunzi wanaweza kuhisi aibu au kukosa kujiamini kusoma mbele ya wengine.

6. Toa matukio manne yaliyofanyika kama sehemu ya kuimarisha elimu ya watu wazima nchini Tanzania.

Kufanyika kwa kampeni za elimu ya watu wazima kwa lengo la kupunguza kiwango cha ufaulu mdogo.

Kuanzishwa kwa vyuo vikuu vya watu wazima ili kutoa fursa za elimu ya juu kwa watu wasiofaulu shule za kawaida.

Kushirikiana na mashirika yasiyo ya kiserikali kutoa mafunzo ya ufundi na biashara kwa watu wazima.

Kusambazwa kwa vitabu na vifaa vya elimu kwa lugha mbalimbali ili kuwafikia watu wazima wengi zaidi.

7. Tumia hoja nne kueleza kwa ufupi jinsi elimu inavyoweza kutumika kama chombo cha ukandamizaji kama ilivyoielezwa na Paulo Freire.

Elimu inaweza kutumika kuendeleza mfumo wa ukoloni kwa kueneza fikra za utumwa na ukandamizaji.

Elimu inapokuwa na muundo wa kufundisha bila kujali maoni na uzoefu wa wanafunzi, inawaweka watu katika hali ya utumwa wa kiakili.

Kusisitiza elimu ya aina moja tu na kuondoa elimu za kienyeji kunazuia watu kujitegemea na kuboresha maisha yao.

Elimu inayotolewa bila kuhamasisha uhuru wa kufikiri na kutenda inaweza kufanya watu wakubali hali zao duni kama za kawaida.

8. Eleza kwa ufupi misingi minne ya kufuata katika upangaji wa maswali ya mtihani.

Kuwa na lengo la mtihani lililo wazi ili maswali yaendane na malengo ya somo.

Kuweka maswali yenye usawa wa ugumu ili kuweza kutathmini wanafunzi wenye uwezo tofauti.

Kutoa mwonekano mzuri wa maswali kwa kutumia lugha rahisi na isiyo na utata.

Kuhakikisha maswali yanapimua ujuzi na uelewa wa somo badala ya kukazia kwa kurudia taarifa tu.

9. Toa hoja nne za kuzingatia katika kuhariri vitabu vya kiongozi cha mwalimu.

Kuhakikisha maudhui ni sahihi, ya kisayansi na yanayolingana na mtaala uliopo.

Kurekebisha makosa ya kisarufi, kifasaha na muundo wa sentensi kwa usahihi.

Kuweka mifano na maelezo yanayofaa kwa hadhira ya walengwa, hasa walimu.

Kuhakikisha vitabu vina mpangilio mzuri unaorahisisha ufundishaji na urahisi wa kueleweka.

10. Eleza kwa ufupi majukumu manne ya Mwalimu Mkuu wa Shule ya Msingi.

Kupanga, kusimamia na kutekeleza sera za shule kwa kuhakikisha shughuli zinaendeshwa kwa ufanisi.

Kuhakikisha mazingira ya shule ni salama, safi na rafiki kwa wanafunzi na wafanyakazi.

Kusimamia rasilimali za shule kama fedha, vifaa na wafanyakazi kwa usahihi na uwajibikaji.

Kuhamasisha ushirikiano kati ya walimu, wanafunzi, wazazi na jamii kwa maendeleo ya shule.

SEHEMU B (Alama 40)

Jibu maswali **yote** katika sehemu hii.

11. Tumia hoja sita kuonesha mchango wa sifa zilizorithiwa kwenye haiba ya mtoto.

Sifa zilizorithiwa zina mchango mkubwa katika kuunda tabia za mtoto, kwa mfano mtoto mwenye asili ya wasiwasi anaweza kuonyesha hofu au ukimya zaidi.

Sifa hizi pia huathiri uwezo wa mtoto katika kujifunza, ambapo watoto wenye uwezo mzuri wa akili kutoka kwa wazazi huonyesha urahisi wa kuelewa masomo.

Sifa za kimwili kama sura na mvuto wa mtoto hutokana na urithi na huathiri jinsi wanavyoshirikiana na wengine kijamii.

Mizani ya hisia kama msisimko au utulivu hutokana na sifa zilizopatikana kwa urithi na huathiri mtazamo wa mtoto kwa mazingira yake.

Tabia za kijamii kama ucheshi au ukimya huweza kupatikana kupitia urithi wa sifa za wazazi.

Sifa hizi huathiri pia afya ya mtoto, mfano watoto walio na sifa za kimwili zilizo imara huwa na kinga nzuri dhidi ya magonjwa.

12. Chambua vipengele sita vya mtaala ambavyo huwawezesha walimu kujua majukumu yao katika mchakato wa ufundishaji na ujifunzaji.

Kwanza, malengo ya mtaala hutoa mwongozo wa nini kinapaswa kufundishwa na kufikiwa na wanafunzi katika kila somo.

Pili, maudhui ya mtaala huonesha mada, nadharia na maarifa ambayo mwalimu anapaswa kufundisha.

Tatu, mbinu na njia za kufundisha zilizopendekezwa zinasaidia mwalimu kupanga namna ya kuwasilisha mada kwa wanafunzi.

Nne, vipimo vya tathmini hutoa mwongozo wa jinsi ya kupima na kutathmini uelewa na ustadi wa wanafunzi.

Tano, muda uliopangwa kwa kila somo na somo husaidia mwalimu kupanga ratiba na kuhakikisha masomo yanakamilika kwa wakati.

Sita, rasilimali na vifaa vya kufundishia vinavyoainishwa husaidia mwalimu kujua ni vifaa gani atatumia kufanikisha mchakato wa ufundishaji.

13. Fafanua manufaa matatu na mapungufu matatu ya maswali ya kuchagua jibu sahihi.

Manufaa ya maswali ya kuchagua jibu sahihi ni kwamba yanaweza kupima maarifa ya kiasi kikubwa cha wanafunzi kwa haraka.

Yanaweza kupima uelewa wa wanafunzi kwa kutumia mbinu za kusoma na kuelewa maudhui mbalimbali.

Maswali haya ni rahisi kufafanuliwa na kutathmini kwa njia ya kompyuta, hivyo huokoa muda na rasilimali.

Mapungufu ni kwamba hayapimii kwa kina ujuzi wa wanafunzi kama uwezo wa kuelezea au kufikiria kwa undani.

Wanafunzi wanaweza kubahatisha jibu bila kuelewa somo, hivyo matokeo kuwa si sahihi.

Maswali haya hayatoi fursa ya kuelezea mawazo, hivyo huzuia mawasiliano ya kina kati ya mwalimu na mwanafunzi.

14. Toae hoja sita zinazoeleza umuhimu wa walimu wa elimu ya msingi kujiendeleza kitaaluma.

Kujiendeleza kitaaluma humsaidia mwalimu kuboresha mbinu za kufundisha na kuongeza ufanisi wa mafunzo. Mwalimu anapojifunza mbinu mpya, anaweza kuelewa jinsi ya kuwahamasisha wanafunzi na kutumia njia bora za kufikisha somo, jambo linaloongeza ubora wa elimu.

Huwezesha mwalimu kufahamu mabadiliko ya mtaala na teknolojia za kisasa zinazotumika katika elimu. Mabadiliko haya mara nyingi huwa ni ya haraka, hivyo mwalimu anayejiendeleza anaendelea kuwa kwenye mstari wa mbele na kuendana na mahitaji ya sasa ya wanafunzi.

Kujiendeleza kitaaluma hutoa nafasi ya kupata maarifa mapya na ujuzi unaohitajika kwa ajili ya kufanikisha kazi za ufundishaji. Kwa mfano, mwalimu anaweza kujifunza matumizi ya vifaa vya teknolojia kama kompyuta au mbinu za utunzaji wa vitabu, hivyo kuboresha mafunzo darasani.

Husaidia mwalimu kujijenga kitaaluma na kupata heshima na kuaminiwa na jamii na taasisi za elimu. Mwalimu mwenye maarifa na ujuzi unaoendelea hupata heshima zaidi kutoka kwa wanafunzi, wazazi na hata viongozi wa shule.

Kujiendeleza huongeza motisha ya mwalimu na kumfanya awe na ari ya kufundisha kwa ubora zaidi. Mwalimu anapojifunza na kuona maendeleo katika taaluma yake, anahisi kuridhika na kufanya kazi kwa moyo wote, jambo linaloongeza tija ya ufundishaji.

Huwezesha mwalimu kushiriki katika shughuli za kitaaluma kama warsha, mikutano na tafiti zinazooongeza uzoefu. Shughuli hizi hutoa fursa ya kubadilishana maarifa na wenzake na kupokea maoni ambayo humsaidia kuboresha mbinu na mtazamo wa ufundishaji.